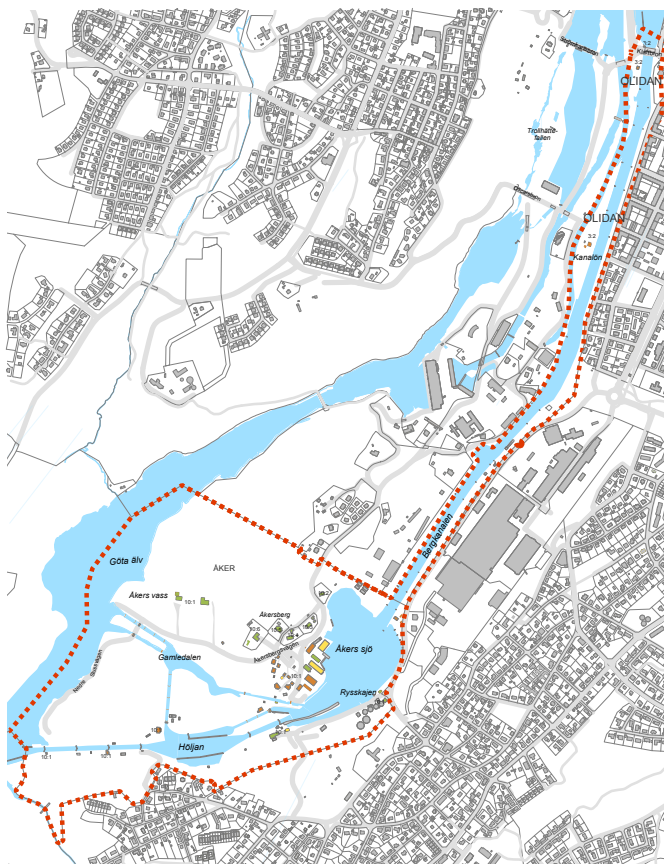

1:A ÅKER

BESKRIVNING AV KULTURMILJÖN

Miljön omfattar slussleder, bostadshus, verkstadsbyggnader, magasin, kontor, komplementbyggnader och miljöerna kring dessa anläggningar. Området är begränsat till de södra delarna men slussvaktarbostäderna högre upp i kanalen ingår också i miljön då de är kopplade till verksamheten.

Området och älven började utvecklas för att behöva bättre farleder mellan Sveriges inland och kusten ökade. Markerna tillhörde då jordbruksfastigheten Åker som finns omnämnt

Slussleder från åren 1800, 1844 och 1916.

som frälsehemman redan på 1500-talet. Under 1700-talet påbörjades arbetet med att bygga slussar efter uppdrag från Kung Karl XII för att lättare kunna ta sig förbi de brusande fallen och slippa lasta om. Christopher Polhem fick uppdraget och bestämde sig för att göra tre slussleder i den befintliga fallfåran. Av de tre slussarna blev endast den ena använd en gång då svårigheter med att bemästra fallen snabbt uppstod.

Mot slutet av 1700-talet bestämde man sig därför för att gräva en ny kanal öster om fallfåran vilket resulterade i Bergkanalen. År 1800 stod slussvägen klar med totalt åtta slussar i två etapper. Men bara några år efter att det första fartyget passerat genom slussarna stod Göta kanal klar och de gamla slusslederna förbi Trollhättan ansågs ha för låg kapacitet.

År 1838 bildades nya Trollhättekanalbolag som med Nils Ericson i täten påbörjade den slussled

som kom att stå klar år 1844. Slussleden bestod av 11 slussar i tre etapper och kunde slussa fartyg med laster upp mot 300 ton. Slussleden var i bruk fram till 1916 då den nya, nuvarande kanalsträckningen, stod färdig med ytterligare förstörade slussar och leder för transporter av fartyg med en vikt på 4000 ton.

Bebyggelsen i miljön har tillkommit under åren 1869-1900 i takt med att behovet ökade. Bebyggelsen utgörs av bostadshus, mindre verkstäder och byggnader kopplade till slussarna. De anläggningar och bostadshus som uppfördes av kanalbolaget har en karakteristisk utformning med influenser från schweizerstilens dekorationsrika träpanelarkitektur. Placering och utformning visar på den sociala skiktningen i miljön där förmansbostäderna är placerade högre upp och med utsikt över verksamheten. Bebyggelsen i miljön följer ett enhetligt utseende genom arkitektur och kulörer.

MOTIV

Området har höga kulturhistoriska värden och speglar genom sin sammanhållning av bostadshus, slussleder och verkstadsbyggnader en unik kulturmiljö, som även är av intresse ur ett nationellt perspektiv. Området utgör en värdefull del i de industriella genombrotten i landet och visar på en tidig teknisk utveckling. Trollhättans kanal- och slussområde blev genom slussbyggandet inte enbart känt för sina fall utan även för sin tidiga tekniska utveckling. Miljön är tidigare utpekad som en av de 12 viktigaste industrimiljöerna i landet som på något sätt representerar väsentliga delar av den svenska industrihistorien.

Byggnaderna i området är knutna till kanalbolagets verksamhet och har fått ett likartat utseende i avseende på form, dekor och kulörer. Många av de byggnader som finns kvar i området är uppförda efter Carl Gustav Wallströms ritningar vilket förstärker det enhetliga utseendet. Byggnaderna är till stor del bevarade med ursprunglig utformning och synliggör tidens arkitektoniska trender på ett representativt sätt.

Den samlade miljön med verkstadsbyggnader, bostadshus, slussar och natur- och kulturlandskap utgör en mycket speciell miljö där en industriell utveckling och ett liv vid slussarna synliggörs.

Vy över 1916 års slussled, med mötesbassängen i förgrunden och bostadshus till höger i bild.

INGÅR OCKSÅ I

Området är tidigare inventerat av Älvsborgs länsmuseum, Kulturhistorisk byggnadsinventering 27, från år 1981. Där hela fall- och slussområdet tillskrivs höga kulturhistoriska värden. I kulturmiljöprogrammet från 1992 beskrivs området som en unik kulturmiljö med en lång historisk kontinuitet.

Kulturmiljön ligger inom område av riksintresse för kulturmiljövård enligt miljöbalkens tredje kapitel.

GÄLLANDE SKYDD

Kanal- och slussområdet med fastigheterna Åker 10:1 och Olidan 3:2 är statligt byggnadsminne och skyddas enligt KML.

Fastigheterna Åker 10:6, 10:5, 10:2, 10:3 och 10:4 är skyddade i detaljplan (D6/2008) med varsamhets- och skyddsbestämmelser.

Längs kanalen är en unik kulturmiljö med lång kontinuitet som speglar både en äldre och en nyare slussverksamhet. Tillhörande bebyggelse är, liksom omkringliggande naturområden med äldre träd, ängsmarker och tätare skogsdungar, en värdefull del av kulturmiljön. F.v. Bostadshus i den för kanalbolaget typiska arkitekturen, mötesdamm vid Gamle dal och 1844 års slussled.

FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Skyddsföreskrifter nedan enligt regeringsbeslut om byggnadsminnesförklaring av området 2004. För utförligare beskrivning för vad som gäller för varje enskild byggnad och vilka föreskrifter som finns för denna hänvisas till Riksantikvarieämbetet.

Slusslederna och byggnaderna får inte flyttas eller rivas, vare sig i sin helhet eller delar därav.

Slusslederna och byggnaderna får inte byggas till, byggas om eller på annat sätt förändra sin exteriör.

Åtgärder under mark och andra säkerhetsåtgärder i anslutning till 1916 års led som kan bli nödvändig för att trygga trafiken får vidtas. Riksantikvarieämbetet skall informeras om dessa åtgärder.

Slusslederna och byggnaderna skall vårdas och underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhåll skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar och skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadsminnets egenart.

Vid förändring av exteriören på övriga byggnader inom skyddsområdet (...) skall utformning, materialval och färgsättning anpassas till omgivande skyddande byggnader. Samråd skall ske med Riksantikvarieämbetet.

Området får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Trädgårdar och inhägnader kring bostadshus och dragvägar utmed kanalen skall bevaras. Vård av mark och vegetation skall ske i samråd med Riksantikvarieämbetet.